

Το κουρδιστό πορτοκάλι

Το θέατρο Ένα πέρασε μια παράξενη σεζόν. Η επιτυχία του «Senza Storia» του Ν. Ιωάννου, πρωτάκουστη για τα κυπριακά δεδομένα, αποπροσανατόλισε, θα 'λεγα, εκείνους που ασχολούνται με τα θέματα θεατρικής προσφοράς και ζήτησης. Μια οξεία σάτιρα της κυπριακής πραγματικότητας τελικά φάνηκε να ευχαριστεί αφάνταστα τους ίδιους τους σατιριζόμενους (χοντρά μιλώντας, όλους εμάς) και το κοινό διατήρησε ζωντανή την παράσταση στον «Άλλο Χώρο» από την αρχή της χρονιάς μέχρι τώρα.

Της παράστασης του «Κουρδιστού πορτοκαλιού» του Anthony Burgess στη μεγάλη σκηνή του Ένα προηγήθηκε ακόμα μια επιτυχία, το «Ποιος ανακάλυψε την Αμερική» της Χρ. Σπηλιώτη, έτσι η πρεμιέρα του «Κουρδιστού πορτοκαλιού» καθυστέρησε και... την περιμέναμε.

Όταν ένας σκηνοθέτης και ένας θίασος κάνει τέτοιες όχι απλές επιλογές σημαίνει ότι το έχει ανάγκη για τους εξής πιθανούς λόγους: (α) θεωρεί ότι η γύρω του κοινωνία χρειάζεται ένα σοκ, ένα χαστούκι, μια βίαιη πρόκληση, απ' αυτές

που πριν από 40 χρόνια έδωσε ο Burgess στους αναγνώστες του και αργότερα ο Kubrick στους θεατές του, (β) οι συντελεστές έχουν μαγευτεί από τη «γοητεία του κακού» που εξέπεμπε το βιβλίο και πολύ περισσότερο η ταινία του Stanley Kubrick και θέλουν να παίξουν το ρόλο του αναμεταδότη αυτής της γοητείας από τη σκηνή του θεάτρου τους, (γ) οι δύσκολες, κάθετες αναρριχήσεις πάντα έλκουν τον Ανδρέα Χριστοδουλίδη που αγνοεί για χάρη της πρόκλησης τους προβλεπόμενους αντικειμενικούς κινδύνους.

Τώρα, βδομάδες μετά από την πρεμιέρα, ακόμη αναρωτιέμαι, γιατί αυτή η επιλογή σήμερα από τον Αντρέα Χριστοδουλίδη και τους συνεργάτες του. Μ' ένα παράξενο τρόπο αυτό που δελεάζει στο «Κουρδιστό πορτοκάλι» ταυτόχρονα εγκυμονεί κινδύνους για τη θεατρική αναγέννηση του έργου. Η πιλοκή (συναρπαστική και σφιγμένη σαν ελατήριο στη λογοτεχνική και κινηματογραφική ζωή του έργου) στη σκηνή επιβραδύνεται και κομματιάζεται. Η εναλλαγή των σκηνών δεν μπορεί ν' αποκτήσει την ταχύτητα, που είναι αναγκαία για την ανεμπόδιστη ροή της αντανάκλαστικής σκέψης και συναισθήματος του θεατή.

Η αναπαράσταση της βίας είναι συμβολική, ειρωνική, αποστασιοποιημένη και δεν εγκλωβίζει το θεατή στο υποσυνείδητό του. Η γλώσσα του «Κουρδιστού Πορτοκαλιού», το πολυσυζητημένο εύρημα του Burgess, είναι μια τεχνητή διάλεκτος των εφήβων Nadstat και τα ίδια τα μέλη της συμμορίας ονομάζονται Droogs. Ο Burgess είχε σκοπό να βγάλει μ' αυτό τον τρόπο τα δρώμενα από τη συγκεκριμένη πραγματικότητα και να τα μεταφέρει σε μια άχρονη ουτοπία. Ο

Αντρέας Χριστοδουλίδης στη μεταφραστική του προσπάθεια καταλήγει στην καθαρεύουσα για να ξεφύγει από όποια γλωσσική επικαιρότητα και τοπικούς χρωματισμούς. Η καθαρεύουσα, όμως, δεν είναι η ad hoc φτιαγμένη Nadstat του Burgess, το αντίθετο, η λεξιλογική της αφή και η συντελική και γραμμική της δομή εκπέμπουν συνέχεια στιλιστικούς και λογοτεχνικούς συνειρμούς για τα αυτιά των ελληνόφωνων και «ελληνομορφωμένων» θεατών, προκαλώντας σύγχυση και αποπροσανατολισμό. Ο θεατής νοητικά επικοινωνεί με τη γλώσσα της μετάφρασης προσπαθώντας να μαντέψει αν η ειρωνική σύγκρουσή της με τα απεικονιζόμενα γεγονότα είναι εννοιολογικά σημαντική ή όχι.

Αν όλα αυτά δεν πρόσθεταν δυσκολίες στο από μόνο του δύσκολο έργο του Σωτήρη Μεστάνα να φτιάξει τη μορφή του Αλέξη, το αποτέλεσμα θα ήταν καλύτερο, πιστεύω, ότι ο Σωτήρης Μεστάνας (καταπληκτικός στο περσινό «Το κτήνος στο φεγγάρι») είναι ο μόνος μεταξύ των λιγοστών νεαρών ανδρών πρωταγωνιστών στο κυπριακό θέατρο, που μπορεί ν' αποδώσει το ρόλο του σπασμένου σωματικά, ψυ-

χικά, ηθικά ήρωά του. Μαζί του οι υπόλοιποι τέσσερις νεαροί συνάδελφοί του (Ειρήνη Κωνσταντίνου, Έλενα Δημητρίου, Σ. Σταυράκης, Μ. Ξενοφώντος) αποτελούσαν τα θετικότερα στοιχεία της παραγωγής.

Αν, όμως, τέτοια συνθετικά στοιχεία της παράστασης, όπως η πιλοκή, ο κεντρικός χαρακτήρας, η γλώσσα παρουσιάζονται αποδυναμωμένα, τότε απογυμνώνεται υπερβολικά το στρώμα των ιδεών και το κοινό καλείται να ασχοληθεί με τα ιδεολογικά διλήμματα. Αυτά αφορούν την ελευθερία της συνείδησης και τις ηθικές επιλογές του ατόμου.

Νομίζω ότι δεν ήταν αυτό από τα πρώτα ζητούμενα του σκηνοθέτη. Θα προτιμούσε η παράσταση να βγει πιο ολοκληρωμένη αισθητικά, πιο γεμάτη με ενέργεια και ένταση, πιο physical υποκριτική. Αυτές είναι οι κατευθύνσεις των σκηνοθετικών αναζητήσεων που διαβάζονται στην παράσταση, δεν φτάνουν όμως στην ολοκλήρωσή τους.

Νόνα Μολέσκη

Μετάφραση-Διασκευή-Σκηνοθεσία: Αντρέας Χριστοδουλίδης

Σκηνικά-Κοστούμια:

Σταύρος Αντωνόπουλος

Φωτισμός: Αντρέας Χριστοδουλίδης

Χορογραφίες: Deborah Melkis

Παίζουν: Σωτήρης Μεστάνας, Σώτος Σταυράκης, Μαρίνος Ξενοφώντος, Ειρήνη Κωνσταντίνου, Tom Hao,

Ξένιος Ξενοφώντος, Έλενα Δημητρίου, Κωνσταντίνος Ησαΐας, Yuan Jun, Φειδίας Μεστάνας, Ιωάννα Καμμένου-Σιαφκάλη